Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 4ης Οκτωβρίου 2024*

«Προδικαστική παραπομπή – Γεωργία – Βιολογική παραγωγή και επισήμανση των βιολογικών προϊόντων – Κανονισμός (ΕΕ) 2018/848 – Χρήση ορισμένων προϊόντων και ουσιών στη βιολογική παραγωγή και κατάλογος των εν λόγω προϊόντων και ουσιών – Παρέκκλιση – Εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2021/1165 – Παράρτημα ΙΙ – Έννοιες της "εντατικοποιημένης εκτροφής" και της "άνευ εκτάσεων εκτροφής" – Εμπιστοσύνη των καταναλωτών – Καλή διαβίωση των ζώων – Σεβασμός του περιβάλλοντος και του κλίματος – Κριτήρια»

Στην υπόθεση C-228/23,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας, Γαλλία) με απόφαση της 12ης Απριλίου 2023, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 12 Απριλίου 2023, στο πλαίσιο της δίκης

Association AFAÏA

κατά

Institut national de l'origine et de la qualité (INAO),

παρισταμένου του:

Ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο από τους A. Arabadjiev (εισηγητή), πρόεδρο τμήματος, T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin και I. Ziemele, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona

γραμματέας: R. Şereş, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 21ης Φεβρουαρίου 2024,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γαλλική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

– η ένωση AFAÏA, εκπροσωπούμενη από τους B. Le Bret και R. Rard, avocats, και M. A. Tricaud, expert,

– η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους G. Bain, J.-L. Carré, B. Fodda και M. de Lisi,

– η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την M. Pere,

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους A. Dawes και B. Hofstötter,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Απριλίου 2024,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του παραρτήματος II του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2021/1165 της Επιτροπής, της 15ης Ιουλίου 2021, για την έγκριση ορισμένων προϊόντων και ουσιών για χρήση στη βιολογική παραγωγή και την κατάρτιση των καταλόγων τους (ΕΕ 2021, L 253, σ. 13) (στο εξής: εκτελεστικός κανονισμός 2021/1165), ο οποίος εξεδόθη για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) 2018/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου (ΕΕ 2018, L 150, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2019, L 305, σ. 59) (στο εξής: κανονισμός 2018/848).

2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της ένωσης AFAÏA, η οποία είναι γαλλική επαγγελματική οργάνωση με αντικείμενο την προάσπιση των συλλογικών συμφερόντων των παραγωγών οργανικών λιπασμάτων, και του Institut national de l'origine et de la qualité (INAO) [Εθνικού Ινστιτούτου Ονομασιών Προέλευσης και Ποιότητας, Γαλλία (INAO)], το οποίο είναι γαλλικό νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, σχετικά με τον ορισμό της «εντατικοποιημένης εκτροφής» τον οποίο έκανε δεκτό το INAO στον Guide de lecture pour l'application des règlements (CE) no 834/2007 du Conseil, du 28 juin 2007, relatif à la production biologique et à l'étiquetage des produits biologiques et abrogeant le règlement (CEE) no 2092/91 [(JO 2007, L 189, p. 1)], et (CE) no 889/2008 de la Commission, du 5 septembre 2008, portant modalités d'application du règlement (CE) no 834/2007 du Conseil relatifs à la production biologique et à l'étiquetage des produits biologiques en ce qui concerne la production biologique, l'étiquetage et les contrôles [(JO 2008, L 250, p. 1)] {ερμηνευτικό οδηγό για την εφαρμογή των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου, της 28ης Ιουνίου 2007, για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 2092/91 [(ΕΕ 2007, L 189, σ. 1)], και (ΕΚ) αριθ. 889/2008 της Επιτροπής, της 5ης Σεπτεμβρίου 2008, σχετικά με τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων όσον αφορά τον βιολογικό τρόπο παραγωγής, την επισήμανση και τον έλεγχο των προϊόντων [(ΕΕ 2008, L 250, σ. 1)]} (στο εξής: ερμηνευτικός οδηγός).

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία ΕΠΕ

3 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ 2012, L 26, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/52/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014 (ΕΕ 2014, L 124, σ. 1) (στο εξής: οδηγία ΕΠΕ), ορίζει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλισθεί ότι πριν χορηγηθεί άδεια, τα έργα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον λόγω, μεταξύ άλλων, της φύσεως, του μεγέθους ή της θέσεώς τους, υπόκεινται σε υποχρέωση αδειοδότησης και εκτίμησης των επιπτώσεών τους. Αυτά τα έργα ορίζονται στο άρθρο 4.»

4 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας προβλέπει τα ακόλουθα:

«Με την επιφύλαξη του άρθρου 2 παράγραφος 4, τα έργα που απαριθμούνται στο παράρτημα I υποβάλλονται σε εκτίμηση σύμφωνα με τα άρθρα 5 έως 10.»

5 Κατά το παράρτημα I, σημείο 17, της οδηγίας:

«Εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών ή χοίρων με περισσότερες από:

α) 85 000 θέσεις για κοτόπουλα πάχυνσης, 60 000 θέσεις για ωοτόκα·

β) 3 000 θέσεις για χοίρους πάχυνσης (άνω των 30 kg)· ή

γ) 900 θέσεις για χοιρομητέρες.»

Ο κανονισμός 2018/848

6 Οι αιτιολογικές σκέψεις 1, 2, 4, 6, 15, 40, 43, 44, 63 και 123 του κανονισμού 2018/848 έχουν ως ακολούθως:

«(1) Η βιολογική παραγωγή είναι ένα συνολικό σύστημα διαχείρισης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της παραγωγής τροφίμων, το οποίο συνδυάζει βέλτιστες πρακτικές για το περιβάλλον και την αλλαγή του κλίματος, υψηλό βαθμό βιοποικιλότητας, τη διατήρηση των φυσικών πόρων και την εφαρμογή υψηλού επιπέδου προτύπων στη μεταχείριση των ζώων και υψηλού επιπέδου προτύπων παραγωγής που ανταποκρίνονται στη ζήτηση, από αυξανόμενο αριθμό καταναλωτών, προϊόντων που παράγονται με φυσικές ουσίες και διεργασίες. Ως εκ τούτου, η βιολογική παραγωγή επιτελεί διττό κοινωνικό ρόλο, αφενός τροφοδοτώντας μια συγκεκριμένη αγορά που καλύπτει την καταναλωτική ζήτηση βιολογικών προϊόντων και, αφετέρου, προσφέροντας δημόσια διαθέσιμα αγαθά που συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και στην καλή μεταχείριση των ζώων, καθώς και στην αγροτική ανάπτυξη.

(2) Η τήρηση υψηλού επιπέδου προτύπων στους τομείς της υγείας, του περιβάλλοντος και της καλής μεταχείρισης των ζώων στο πλαίσιο της παραγωγής βιολογικών προϊόντων είναι συνυφασμένη με την υψηλή ποιότητα των εν λόγω προϊόντων. Όπως υπογραμμίζεται στην ανακοίνωση της [Ευρωπαϊκής] Επιτροπής της 28ης Μαΐου 2009 σχετικά με την πολιτική ποιότητας των γεωργικών προϊόντων, η βιολογική παραγωγή αποτελεί μέρος των συστημάτων ποιότητας των γεωργικών προϊόντων της [Ευρωπαϊκής] Ένωσης, σε συνδυασμό με τις γεωγραφικές ενδείξεις και τα εγγυημένα παραδοσιακά ιδιότυπα προϊόντα σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1151/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου[, της 21ης Νοεμβρίου 2012, για τα συστήματα ποιότητας των γεωργικών προϊόντων και τροφίμων (ΕΕ 2012, L 343, σ. 1),] και τα προϊόντα των εξόχως απόκεντρων περιοχών της Ένωσης σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 228/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου[, της 13ης Μαρτίου 2013, για τον καθορισμό ειδικών μέτρων για τη γεωργία στις εξόχως απόκεντρες περιοχές της Ένωσης και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 247/2006 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 78, σ. 23)]. Υπό την έννοια αυτή, η βιολογική παραγωγή επιδιώκει τους ίδιους στόχους στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής (“ΚΓΠ”) οι οποίοι ενέχονται στο σύνολο των συστημάτων ποιότητας των γεωργικών προϊόντων της Ένωσης.

[…]

(4) Επιπροσθέτως, η βιολογική παραγωγή είναι ένα σύστημα το οποίο συμβάλλει στην ενσωμάτωση απαιτήσεων προστασίας του περιβάλλοντος στην ΚΓΠ και προωθεί την αειφόρο γεωργική παραγωγή. […]

[…]

(6) Για την επίτευξη των στόχων της πολιτικής της Ένωσης όσον αφορά τη βιολογική παραγωγή, το νομικό πλαίσιο που θεσπίστηκε για την εφαρμογή της εν λόγω πολιτικής θα πρέπει να αποσκοπεί στη διασφάλιση του υγιούς ανταγωνισμού και της εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς βιολογικών προϊόντων, στη διατήρηση και τη δικαίωση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στα προϊόντα με ετικέτα που δηλώνει ότι είναι βιολογικά, και τη δημιουργία των συνθηκών εκείνων που θα επιτρέψουν στη συγκεκριμένη πολιτική να προοδεύσει ανάλογα με την εξέλιξη της παραγωγής και της αγοράς.

[…]

(15) Ερευνητικά έργα έχουν καταδείξει ότι η εμπιστοσύνη των καταναλωτών είναι καίριας σημασίας για την αγορά των βιολογικών τροφίμων. Σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, κανόνες που δεν είναι αξιόπιστοι ενδέχεται να θέσουν σε κίνδυνο την εμπιστοσύνη του κοινού και να οδηγήσουν σε αδυναμία της αγοράς. Για τον λόγο αυτό, η βιώσιμη ανάπτυξη της βιολογικής παραγωγής στην Ένωση θα πρέπει να βασίζεται σε ορθούς κανόνες παραγωγής, εναρμονισμένους σε επίπεδο Ένωσης και οι οποίοι ανταποκρίνονται στις προσδοκίες των επιχειρήσεων και των καταναλωτών όσον αφορά την ποιότητα των βιολογικών προϊόντων και τη συμμόρφωση με τις αρχές και τους κανόνες που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό.

[…]

(40) Δεδομένου ότι η ζωική παραγωγή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τη διαχείριση της γεωργικής γης, όπου η κόπρος χρησιμοποιείται ως λίπασμα για την καλλιέργεια των φυτών, θα πρέπει να απαγορεύεται η άνευ εκτάσεων ζωική παραγωγή εκτός από την περίπτωση της μελισσοκομίας. […]

[…]

(43) Η μέριμνα για την υγεία των ζώων θα πρέπει να βασίζεται κυρίως στην πρόληψη των ασθενειών. Θα πρέπει ακόμη να λαμβάνονται ειδικά μέτρα καθαρισμού και απολύμανσης. Η προληπτική χρήση συνθετικών αλλοπαθητικών φαρμακευτικών σκευασμάτων, συμπεριλαμβανομένων των αντιβιοτικών, δεν θα πρέπει να επιτρέπεται στη βιολογική παραγωγή. Σε περιπτώσεις ασθενείας ή τραύματος ζώου που απαιτούν άμεση θεραπευτική αγωγή, η χρήση αυτών των προϊόντων θα πρέπει να περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο για την αποκατάσταση της καλής διαβίωσης του ζώου. […]

(44) Οι συνθήκες σταβλισμού και οι κτηνοτροφικές πρακτικές για τα ζώα βιολογικής εκτροφής θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις συμπεριφορικές ανάγκες των ζώων και θα πρέπει να εξασφαλίζουν υψηλό επίπεδο καλής διαβίωσης των ζώων, ορισμένες περιπτώσεις του οποίου θα πρέπει να υπερβαίνουν τα ενωσιακά πρότυπα καλής διαβίωσης των ζώων που εφαρμόζονται στη ζωική παραγωγή γενικότερα. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα ζώα θα πρέπει να έχουν μόνιμη πρόσβαση σε υπαίθριους χώρους για άσκηση. Η ταλαιπωρία, ο πόνος ή η αγωνία των ζώων θα πρέπει να αποφεύγονται, ή θα πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστον σε κάθε στάδιο της ζωής των ζώων. Η πρόσδεση και οι ακρωτηριασμοί, όπως η κοπή της ουράς των προβάτων, η αποτομή του ράμφους κατά τις τρεις πρώτες ημέρες ζωής και η αποκεράτωση, θα πρέπει να είναι δυνατοί μόνο σε περίπτωση που τους επιτρέπουν οι αρμόδιες αρχές και μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

[…]

(63) Η χρήση στο πλαίσιο της βιολογικής παραγωγής ορισμένων προϊόντων ή ουσιών ως δραστικές ουσίες, προς χρήση σε φυτοπροστατευτικά προϊόντα, που εμπίπτουν στο πεδίο του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, σχετικά με τη διάθεση φυτοπροστατευτικών προϊόντων στην αγορά και την κατάργηση των οδηγιών 79/117/ΕΟΚ και 91/414/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2009, L 309, σ. 1)], λιπάσματα, βελτιωτικά εδάφους, θρεπτικές ουσίες, μη βιολογικά συστατικά που χρησιμοποιούνται στη διατροφή των ζώων ποικίλης προέλευσης, πρόσθετες ύλες ζωοτροφών, βοηθητικά μέσα επεξεργασίας και προϊόντα καθαρισμού και απολύμανσης, θα πρέπει να περιορίζεται στο ελάχιστο και να υπόκειται στους συγκεκριμένους όρους που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό.

[…]

(123) […] οι στόχοι του παρόντος κανονισμού[αφορούν], ιδίως[,] τον υγιή ανταγωνισμό και την εύρυθμη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς βιολογικών προϊόντων, καθώς και την εξασφάλιση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στα εν λόγω προϊόντα και στο λογότυπο βιολογικής παραγωγής της Ευρωπαϊκής Ένωσης […]».

7 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 2018/848 προβλέπει ότι ως «βιολογική παραγωγή» νοείται «η χρήση μεθόδων παραγωγής σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό σε όλα τα στάδια παραγωγής, παρασκευής και διανομής, […]».

8 Το άρθρο 4 του κανονισμού αναφέρει, μεταξύ των γενικών στόχων της βιολογικής παραγωγής, τους εξής στόχους:

«α) να συμβάλει στην προστασία του περιβάλλοντος και του κλίματος,

β) να διατηρήσει τη μακροχρόνια γονιμότητα των εδαφών,

γ) να συμβάλει σε υψηλό επίπεδο βιοποικιλότητας,

δ) να συμβάλει σημαντικά σε ένα μη τοξικό περιβάλλον,

ε) να συμβάλει σε υψηλού επιπέδου πρότυπα σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων και, ειδικότερα, να ικανοποιεί τις ιδιαίτερες ανάγκες συμπεριφοράς των διαφόρων ειδών ζώων,

[…]».

9 Κατά το άρθρο 5 του κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Γενικές αρχές»:

«Η βιολογική παραγωγή αποτελεί σύστημα αειφόρου διαχείρισης το οποίο βασίζεται στις ακόλουθες γενικές αρχές:

α) το σεβασμό προς τα συστήματα και τους κύκλους της φύσης και διατήρηση και βελτίωση της κατάστασης του εδάφους, του νερού και του αέρα, της υγείας των φυτών και των ζώων, και της ισορροπίας μεταξύ αυτών·

[…]

δ) την παραγωγή ευρείας ποικιλίας τροφίμων υψηλής ποιότητας και άλλων γεωργικών προϊόντων και προϊόντων υδατοκαλλιέργειας που να ανταποκρίνεται στην καταναλωτική ζήτηση για προϊόντα παραγόμενα με διεργασίες που δεν βλάπτουν το περιβάλλον, την ανθρώπινη υγεία, την υγεία των φυτών και των ζώων και τις συνθήκες διαβίωσής τους·

ε) την εξασφάλιση της ακεραιότητας της βιολογικής παραγωγής σε όλα τα στάδια της παραγωγής, παρασκευής και διανομής των τροφίμων και των ζωοτροφών·

[…]

ζ) τον περιορισμό της χρήσης εξωτερικών εισροών· όταν οι εξωτερικές εισροές είναι απαραίτητες, ή ελλείψει των κατάλληλων πρακτικών και μεθόδων διαχείρισης που αναφέρονται στο στοιχείο στ), οι εξωτερικές εισροές περιορίζονται σε:
i) εισροές από τη βιολογική παραγωγή: […]
ii) φυσικές ουσίες ή ουσίες που παράγονται με φυσικό τρόπο·

[…]

[…]

ι) τη διατήρηση υψηλού επιπέδου συνθηκών διαβίωσης των ζώων, ανταποκρινόμενου στις ιδιαίτερες ανάγκες των συγκεκριμένων ειδών.»

10 Το άρθρο 6 του κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«Όσον αφορά στις γεωργικές δραστηριότητες και την υδατοκαλλιέργεια, η βιολογική παραγωγή βασίζεται ειδικότερα στις ακόλουθες ειδικές αρχές:

α) τη διατήρηση και βελτίωση της ζωής που φιλοξενεί το έδαφος και της φυσικής γονιμότητας […], αποτροπή και καταπολέμηση της απώλειας οργανικών υλών, της συμπίεσης και της διάβρωσης του εδάφους και καλλιέργεια των φυτών πρωτίστως μέσω του εδαφικού οικοσυστήματος·

β) τον περιορισμό της χρήσης μη ανανεώσιμων πόρων και εξωτερικών εισροών στο ελάχιστο·

[…]

ια) τη ζωική παραγωγή προσαρμοσμένη στην εκμετάλλευση και τη γη·

ιβ) την εφαρμογή κτηνοτροφικών πρακτικών που ενισχύουν το ανοσοποιητικό σύστημα και τους φυσικούς μηχανισμούς άμυνας κατά των ασθενειών, περιλαμβανομένης τακτικής άσκησης και πρόσβασης σε υπαίθριους χώρους και σε βοσκοτόπους·

[…]».

11 Το άρθρο 9, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 2018/848 ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς και τις χρήσεις που αναφέρονται στα άρθρα 24 και 25 και στο παράρτημα II, μόνο προϊόντα και ουσίες που έχουν εγκριθεί σύμφωνα με τις παρούσες διατάξεις μπορούν να χρησιμοποιούνται στη βιολογική παραγωγή, υπό τον όρο η χρήση τους στη μη βιολογική παραγωγή να έχει επίσης εγκριθεί σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις της ενωσιακής νομοθεσίας και, όποτε συντρέχει περίπτωση, σύμφωνα με τις εθνικές διατάξεις που βασίζονται στην ενωσιακή νομοθεσία.»

12 Κατά το άρθρο 12, παράγραφος 1, του κανονισμού:

«Οι επιχειρήσεις που παράγουν φυτά ή φυτικά προϊόντα ειδικότερα τηρούν τους λεπτομερείς κανόνες που καθορίζονται στο μέρος I του παραρτήματος II.»

13 Το άρθρο 24 του κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Έγκριση προϊόντων και ουσιών για χρήση στη βιολογική παραγωγή», ορίζει τα εξής:

«1. Η Επιτροπή δύναται να εγκρίνει ορισμένα προϊόντα και ουσίες για χρήση στη βιολογική παραγωγή και καταχωρίζει κάθε τέτοιο εγκεκριμένο προϊόν και ουσία σε καταλόγους περιορισμένων προϊόντων, για τους ακόλουθους σκοπούς:

[…]

β) ως λιπάσματα, βελτιωτικά εδάφους και θρεπτικά συστατικά·

[…]».

14 Το παράρτημα ΙΙ του κανονισμού περιλαμβάνει το μέρος Ι, το οποίο επιγράφεται «Κανόνες φυτικής παραγωγής» και προβλέπει τα ακόλουθα:

«[…]

1.9.2. Η γονιμότητα και η βιολογική δραστικότητα του εδάφους διατηρούνται και βελτιώνονται:

[…]

γ) εν πάση περιπτώσει με τη διασπορά κόπρου ζώων ή οργανικών υλών, αμφοτέρων κατά προτίμηση λιπασματοποιημένων, από βιολογική παραγωγή.

[…]

1.9.3. Όταν οι διατροφικές ανάγκες των φυτών δεν είναι δυνατό να ικανοποιηθούν με τα μέτρα τα οποία προβλέπονται στα σημεία 1.9.1 και 1.9.2, μπορούν να χρησιμοποιούνται μόνο λιπάσματα και βελτιωτικά του εδάφους που έχουν εγκριθεί δυνάμει του άρθρου 24 για χρήση στη βιολογική παραγωγή και μόνο στο βαθμό που είναι απαραίτητα. […]»

Ο εκτελεστικός κανονισμός 2021/1165

15 Το άρθρο 2 του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 ορίζει τα εξής:

«Για τους σκοπούς του άρθρου 24 παράγραφος 1 στοιχείο β) του κανονισμού [2018/848], στη βιολογική παραγωγή μπορούν να χρησιμοποιούνται ως λιπάσματα, βελτιωτικά εδάφους και θρεπτικά συστατικά για τη θρέψη των φυτών […] μόνο τα προϊόντα και οι ουσίες που απαριθμούνται στο παράρτημα ΙΙ του παρόντος κανονισμού, υπό τον όρο ότι συμμορφώνονται με τις σχετικές διατάξεις της ενωσιακής νομοθεσίας […].»

16 Το παράρτημα ΙΙ του ως άνω εκτελεστικού κανονισμού προβλέπει τα ακόλουθα:

«Τα λιπάσματα, τα βελτιωτικά εδάφους και τα θρεπτικά συστατικά […] που παρατίθενται στο παρόν παράρτημα μπορούν να χρησιμοποιούνται στη βιολογική παραγωγή, υπό την προϋπόθεση ότι συμμορφώνονται με

– τη σχετική ενωσιακή και εθνική νομοθεσία για τα προϊόντα λίπανσης, και ειδικότερα, κατά περίπτωση, τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2003/2003 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με τα λιπάσματα (ΕΕ 2003, L 304, σ. 1),] και τον κανονισμό (ΕΕ) 2019/1009 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5ης Ιουνίου 2019, για τη θέσπιση κανόνων σχετικά με τη διάθεση προϊόντων λίπανσης της ΕΕ στην αγορά και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 1069/2009 και (ΕΚ) αριθ. 1107/2009 και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2003/2003 (ΕΕ 2019, L 170, σ. 1)]· και

– τη νομοθεσία της Ένωσης για τα ζωικά υποπροϊόντα, και ειδικότερα τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1069/2009 [του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 21ης Οκτωβρίου 2009, περί υγειονομικών κανόνων για ζωικά υποπροϊόντα και παράγωγα προϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1774/2002 (ΕΕ 2009, L 300, σ. 1),] και τον κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 142/2011 [της Επιτροπής, της 25ης Φεβρουαρίου 2011, για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1069/2009 του

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί υγειονομικών κανόνων για ζωικά υποπροϊόντα και παράγωγα προϊόντα που δεν προορίζονται για κατανάλωση από τον άνθρωπο και για την εφαρμογή της οδηγίας 97/78/ΕΚ του Συμβουλίου όσον αφορά ορισμένα δείγματα και τεμάχια που εξαιρούνται από κτηνιατρικούς ελέγχους στα σύνορα οι οποίοι αναφέρονται στην εν λόγω οδηγία (ΕΕ 2011, L 54, σ. 1)], ιδίως τα παραρτήματα V και XI.

Σύμφωνα με το παράρτημα II μέρος I σημείο 1.9.6 του κανονισμού [2018/848], επιτρέπεται η χρήση παρασκευασμάτων μικροοργανισμών για τη βελτίωση της συνολικής κατάστασης του εδάφους ή για τη βελτίωση της διαθεσιμότητας θρεπτικών ουσιών στο έδαφος ή στις καλλιέργειες.

Η χρήση τους επιτρέπεται μόνο σύμφωνα με τις προδιαγραφές και τους περιορισμούς χρήσης της αντίστοιχης ενωσιακής και εθνικής νομοθεσίας Στη δεξιά στήλη των πινάκων καθορίζονται πιο περιοριστικοί όροι για τη χρήση στη βιολογική παραγωγή.

Ονομασία Σύνθετα προϊόντα ή προϊόντα που περιέχουν αποκλειστικά τα υλικά που απαριθμούνται κατωτέρω	Περιγραφή, ειδικοί όροι και όρια
Κοπριά αγροκτήματος	προϊόν που αποτελείται από μείγμα περιττωμάτων ζώων και φυτικής ύλης (στρωμνή ζώων και πρώτες ύλες ζωοτροφών) η προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή απαγορεύεται
Αποξηραμένη κοπριά αγροκτήματος και αφυδατωμένη κοπριά πουλερικών	η προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή απαγορεύεται
Κομποστοποιημένα ζωικά περιττώματα, συμπεριλαμβανομένης της κοπριάς πουλερικών καθώς και της κομποστοποιημένης κοπριάς αγροκτήματος	η προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή απαγορεύεται
Υγρά ζωικά περιττώματα	χρήση μετά από ελεγχόμενη ζύμωση και/ή κατάλληλη αραίωση η προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή απαγορεύεται

[…]».

Τα πραγματικά περιστατικά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

17 Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι τον Ιανουάριο του 2020 το INAO τροποποίησε τον ερμηνευτικό οδηγό του. Επί τη ευκαιρία, ερμήνευσε την απαγόρευση, η οποία τέθηκε στο παράρτημα I του κανονισμού 889/2008 και περιλαμβάνεται πλέον στο παράρτημα II του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165, της χρήσης σε βιολογικές καλλιέργειες λιπασμάτων και βελτιωτικών του εδάφους ζωικής προέλευσης «από εντατικοποιημένη εκτροφή» ως αποκλείουσα τον κόπρο από «εκτροφή σε ενιαίο σύστημα δικτυωτού ή γρίλιας που υπερβαίνει τα όρια που καθορίζονται στο παράρτημα I της οδηγίας [2011/92]» καθώς και από «εκτροφή σε κλωβούς που υπερβαίνει» τα ίδια όρια.

18 Η ένωση AFAÏA ζήτησε ενώπιον του Conseil d'État (Συμβουλίου της Επικρατείας, Γαλλία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, να ακυρωθεί η απόφαση της 4ης Φεβρουαρίου 2020 με την οποία το INAO απέρριψε την αίτησή της για την τροποποίηση του ερμηνευτικού οδηγού καθ' ο μέρος ορίζει την έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής», την οποία χρησιμοποιεί, και να υποχρεωθεί

το ΙΝΑΟ να τροποποιήσει, κατά συνέπεια, τον ερμηνευτικό οδηγό εντός προθεσμίας ενός μηνός από την κοινοποίηση της αποφάσεως του εν λόγω δικαστηρίου καθώς και να συνδυαστεί η επίμαχη τροποποίηση με μέτρα δημοσιοποίησης ούτως ώστε να καταστεί σαφές ότι η ερμηνεία της έννοιας αυτής την οποία περιείχε ο εν λόγω οδηγός δεν ισχύει πλέον.

19 Το ΙΝΑΟ υποστηρίζει ότι, στο πλαίσιο του ερμηνευτικού οδηγού, άντλησε τις συνέπειες από την ορολογική μεταβολή στην οποία προέβη ο νομοθέτης της Ένωσης στη γαλλική απόδοση των κανονισμών 834/2007 και 889/2008, οι οποίοι καταργήθηκαν από τον κανονισμό 2018/848, καθόσον αντικατέστησε την έννοια της «άνευ εκτάσεων εκτροφής», η οποία περιεχόταν στον προγενέστερο των κανονισμών 834/2007 και 889/2008 κανονισμό, με την έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής». Κατά το ΙΝΑΟ, ερμηνεύοντας την έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής» ως αναφερόμενη στις συνθήκες στέγασης των ζώων, τόσο από την άποψη της ελευθερίας κίνησής τους και της πρόσβασης σε εξωτερικούς χώρους όσο και από την άποψη της πυκνότητας του πληθυσμού τους, και δεχόμενες το σύνηθες νόημα της έννοιας αυτής, δηλαδή ως παραπέμπουσας στην εκμηχάνιση των διαδικασιών και τον μαζικό χαρακτήρα της παραγωγής, οι γαλλικές αρχές θέλησαν να αποκλείσουν τις εκμεταλλεύσεις το μέγεθος και οι συνθήκες εκτροφής των οποίων δεν συνάδουν με τους σκοπούς του κανονισμού 2018/848, μεταξύ των οποίων καταλέγονται η καλή μεταχείριση των ζώων και η εμπιστοσύνη των καταναλωτών στην αλυσίδα παραγωγής της βιολογικής γεωργίας.

20 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι από τις σχετικές διατάξεις του κανονισμού 2018/848 και του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 συνάγεται ότι, για τη βιολογική φυτική παραγωγή, ο χρησιμοποιούμενος για τη λίπανση του εδάφους κόπρος ζώων πρέπει κατ' αρχήν να προέρχεται ο ίδιος από τη βιολογική παραγωγή, αλλά, όταν οι διατροφικές ανάγκες των φυτών δεν είναι δυνατό να ικανοποιηθούν με αυτόν τον τρόπο, και μόνο στον βαθμό που είναι απαραίτητο, επιτρέπεται η χρήση των λιπασμάτων και των βελτιωτικών εδάφους που έχουν εγκριθεί για χρήση στη βιολογική παραγωγή, όπως καθορίζονται στο παράρτημα ΙΙ του εκτελεστικού κανονισμού.

21 Κατά το αιτούν δικαστήριο, από τις διατάξεις αυτές προκύπτει επίσης ότι, όσον αφορά τη βιολογική ζωική παραγωγή, απαγορεύεται η άνευ εκτάσεων παραγωγή, δεν επιτρέπεται η χρήση κλωβών, κουτιών και επίπεδων δαπέδων για την εκτροφή οποιουδήποτε είδους ζώων, οι δε χώροι στέγασης των ζώων πρέπει, για τα βοοειδή, τα αιγοειδή και τα χοιροειδή, να είναι εφοδιασμένοι με χώρο κατάκλισης/ανάπαυσης, στέρεο, χωρίς δάπεδο υπό μορφή γρίλιας, για τα πουλερικά τουλάχιστον το ένα τρίτο του εμβαδού να είναι συμπαγές, όχι σε μορφή γρίλιας ή δικτυωτού, και για τις όρνιθες ωοπαραγωγής ένα επαρκώς μεγάλο τμήμα του δαπέδου να είναι διαθέσιμο για τη συλλογή των περιττωμάτων των πτηνών. Εντούτοις, τα στοιχεία αυτά δεν αρκούν προκειμένου να διαπιστωθεί εάν η έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής», η οποία περιέχεται στο παράρτημα ΙΙ του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165, πρέπει να εξομοιώνεται με την «άνευ εκτάσεων εκτροφή» και εάν, σε αντίθετη περίπτωση, περιλαμβάνει κατ' ανάγκην, πέραν ενός ορισμένου αριθμού ζώων, τη χρήση συστημάτων εξ ολοκλήρου αποτελούμενων από γρίλιες, δικτυωτά ή κλωβούς.

22 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι η έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής», η οποία χρησιμοποιείται στη γαλλική απόδοση του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165, δεν ορίζεται ούτε από τον εκτελεστικό κανονισμό, ούτε από τον κανονισμό 2018/848, ούτε από τους προγενέστερους κανονισμούς στους οποίους γινόταν χρήση της έννοιας αυτής. Μολονότι η ίδια έννοια απαντά στις περισσότερες γλωσσικές αποδόσεις του εν λόγω εκτελεστικού κανονισμού, σε ορισμένες αποδόσεις χρησιμοποιείται η έννοια της «άνευ εκτάσεων εκτροφής», έννοια η οποία επίσης δεν ορίζεται ούτε στον κανονισμό 2018/848 ούτε στον εκτελεστικό κανονισμό 2021/1165.

23 Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει, περαιτέρω, ότι από το σημείωμα της ομάδας εμπειρογνωμόνων που σύστησε η Επιτροπή τον Μάιο του 2021 προκειμένου να προσδιοριστεί το περιεχόμενο της έννοιας της «εντατικοποιημένης εκτροφής» προκύπτει ότι, καθόσον δεν καθίσταται δυνατό να δοθεί ακριβής ορισμός, η εφαρμογή της έννοιας αυτής θα έπρεπε να γίνεται με βάση μια δέσμη ενδείξεων.

24 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι η προαναφερθείσα απόκλιση μεταξύ των διαφορετικών γλωσσικών αποδόσεων του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 υφίστατο ήδη μεταξύ των γλωσσικών αποδόσεων του κανονισμού 889/2008 και ότι η έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής» ερμηνεύεται διαφορετικά ανάλογα με το εκάστοτε κράτος μέλος.

25 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Conseil d'État (Συμβούλιο της Επικρατείας) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Έχει το παράρτημα ΙΙ του [εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165], ο οποίος εκδόθηκε προς εφαρμογή του κανονισμού [2018/848], την έννοια ότι ο μνημονευόμενος σε αυτό όρος "εντατικοποιημένη εκτροφή" είναι ισοδύναμος του όρου "άνευ εκτάσεων εκτροφή";

2) Εάν η έννοια της εντατικοποιημένης εκτροφής είναι διαφορετική από την έννοια της άνευ εκτάσεων εκτροφής, ποια κριτήρια πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να διαπιστωθεί αν ένα είδος εκτροφής εμπίπτει στην έννοια της εντατικοποιημένης εκτροφής κατά το παράρτημα ΙΙ του [εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165];»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

26 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το παράρτημα ΙΙ, τρίτο εδάφιο, του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 έχει την έννοια ότι, όσον αφορά τα παρασκευάσματα μικροοργανισμών που επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για τη βελτίωση της συνολικής κατάστασης του εδάφους ή για τη βελτίωση της διαθεσιμότητας θρεπτικών ουσιών στο έδαφος ή στις καλλιέργειες, η φράση «η προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή απαγορεύεται», η οποία χρησιμοποιείται στον πίνακα που περιλαμβάνεται στο εν λόγω παράρτημα, ισοδυναμεί με απαγόρευση μόνον των παρασκευασμάτων που προέρχονται από «άνευ εκτάσεων» εκτροφή.

27 Επισημαίνεται, προκαταρκτικώς, ότι ο ως άνω εκτελεστικός κανονισμός εκδόθηκε επί τη βάσει του κανονισμού 2018/848, το άρθρο 12 του οποίου προβλέπει ότι οι επιχειρήσεις που παράγουν φυτά ή φυτικά προϊόντα τηρούν ειδικότερα τους λεπτομερείς κανόνες που καθορίζονται στο μέρος Ι του παραρτήματος ΙΙ του εν λόγω κανονισμού.

28 Το σημείο 1.9.1 του μέρους Ι προβλέπει, για τη διαχείριση και τη λίπανση του εδάφους, ότι η βιολογική φυτική παραγωγή χρησιμοποιεί τεχνικές άροσης και καλλιέργειας που διατηρούν ή αυξάνουν τις οργανικές ύλες του εδάφους, βελτιώνουν τη σταθερότητα και τη βιοποικιλότητά του και αποτρέπουν τη συμπίεση και τη διάβρωσή του. Κατά το σημείο 1.9.2, στοιχείο γ', του μέρους Ι, η γονιμότητα και η βιολογική δραστικότητα του εδάφους διατηρούνται και βελτιώνονται, κατ' αρχήν, με τη διασπορά κόπρου ζώων ή οργανικών υλών, αμφοτέρων κατά προτίμηση λιπασματοποιημένων, από βιολογική παραγωγή.

29 Τούτου λεχθέντος, όπως προκύπτει από το σημείο 1.9.3 του μέρους Ι, όταν οι διατροφικές ανάγκες των φυτών δεν είναι δυνατό να ικανοποιηθούν με τα μέτρα τα οποία προβλέπονται στα σημεία 1.9.1 και 1.9.2, μπορούν να χρησιμοποιούνται μόνο λιπάσματα και βελτιωτικά του εδάφους που έχουν εγκριθεί δυνάμει του άρθρου 24 του κανονισμού 2018/848 για χρήση στη βιολογική παραγωγή και μόνο στο βαθμό που είναι απαραίτητα.

30 Δυνάμει του άρθρου 24, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 2018/848, η Επιτροπή δύναται να εγκρίνει ορισμένα προϊόντα και ουσίες για χρήση στη βιολογική παραγωγή και, εν συνεχεία, καταχωρίζει κάθε τέτοιο εγκεκριμένο προϊόν και ουσία σε καταλόγους περιορισμένων προϊόντων, ως λιπάσματα, βελτιωτικά εδάφους και θρεπτικά συστατικά.

31 Τα εν λόγω λιπάσματα, βελτιωτικά εδάφους και θρεπτικά συστατικά αποτελούν αντικείμενο του παραρτήματος ΙΙ του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165, το οποίο προβλέπει, στο δεύτερο εδάφιο, ότι, σύμφωνα με το παράρτημα ΙΙ, μέρος Ι, σημείο 1.9.6, του κανονισμού 2018/848, επιτρέπεται η χρήση παρασκευασμάτων μικροοργανισμών για τη βελτίωση της συνολικής κατάστασης του εδάφους ή για τη βελτίωση της διαθεσιμότητας θρεπτικών ουσιών στο έδαφος ή στις καλλιέργειες.

32 Βάσει του τρίτου εδαφίου του εν λόγω παραρτήματος, η χρήση τους επιτρέπεται μόνο σύμφωνα με τις προδιαγραφές και τους περιορισμούς χρήσης που προβλέπονται στην αντίστοιχη ενωσιακή και εθνική νομοθεσία. Στη δεξιά στήλη του πίνακα που περιλαμβάνεται στο εν λόγω εδάφιο καθορίζονται πιο περιοριστικοί όροι για τη χρήση στη βιολογική παραγωγή.

33 Στον πίνακα αυτόν διευκρινίζεται ότι στη βιολογική παραγωγή «η προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή απαγορεύεται» για προϊόντα όπως η κοπριά αγροκτήματος, η αποξηραμένη κοπριά αγροκτήματος και η αφυδατωμένη κοπριά πουλερικών, τα κομποστοποιημένα ζωικά περιττώματα, συμπεριλαμβανομένης της κοπριάς πουλερικών καθώς και της κομποστοποιημένης κοπριάς αγροκτήματος, καθώς και τα υγρά ζωικά περιττώματα.

34 Συνακόλουθα, από τη συνδυασμένη ανάγνωση των προαναφερθεισών διατάξεων του κανονισμού 2018/848 και του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που παράγουν φυτά ή φυτικά προϊόντα για χρήση στη βιολογική παραγωγή μπορούν να χρησιμοποιούν, κατά παρέκκλιση και μόνο στο βαθμό που είναι απαραίτητο, ορισμένα προερχόμενα από τη μη βιολογική παραγωγή προϊόντα και ουσίες τα οποία έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή, μεταξύ των οποίων καταλέγονται τα προϊόντα που μνημονεύθηκαν στην προηγούμενη σκέψη της παρούσας αποφάσεως, υπό την προϋπόθεση ότι δεν προέρχονται από «εντατικοποιημένη εκτροφή».

35 Τα ερωτήματα του αιτούντος δικαστηρίου εξηγούνται, ιδίως, από το γεγονός ότι αμφότερες οι εκφράσεις «εντατικοποιημένη εκτροφή» και «άνευ εκτάσεων εκτροφή» απαντούν στις διαφορετικές γλωσσικές αποδόσεις του κανονισμού 2018/848 και του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165, και ότι χρησιμοποιούνται εναλλακτικώς ή διαδοχικώς στους προγενέστερους αυτών κανονισμούς.

36 Επισημαίνεται ότι, στην απόδοση του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 στη γαλλική γλώσσα, στο παράρτημα ΙΙ χρησιμοποιείται μία και μόνον έκφραση, ήτοι «η προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή απαγορεύεται». Στην πλειονότητα δε των λοιπών γλωσσικών αποδόσεων του παραρτήματος ΙΙ, όπως στις αποδόσεις του στη γερμανική, την εσθονική, την ελληνική, την αγγλική, την ιταλική ή τη ρουμανική γλώσσα, επίσης χρησιμοποιείται μία και μόνον έκφραση (αντιστοίχως, «Erzeugnis darf nicht aus industrieller Tierhaltung stammen»,

«tööstuslikust tootmisest pärit toote kasutamine on keelatud», «η προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή απαγορεύεται», «factory farming origin forbidden», «proibiti se proveniente da allevamenti industriali» και «provenienţa din ferme industriale este interzisă»), της οποίας το νόημα αντιστοιχεί σε εκείνο που αποδίδεται στη χρησιμοποιούμενη στην απόδοση στη γαλλική γλώσσα έκφραση, ή χρησιμοποιούνται εκφράσεις του τύπου «εντατική εκτροφή» ή «εκτροφή μεγάλης κλίμακας», στις αποδόσεις του στη βουλγαρική, την ισπανική ή την τσεχική γλώσσα (αντιστοίχως, «забранен е произходът от интензивни животновъдни стопанства», «Prohibida la procedencia de ganaderías intensivas» και «Nesmí pocházet z velkochovu»).

37 Μολαταύτα, τρεις γλωσσικές αποδόσεις του εν λόγω παραρτήματος, ήτοι η δανική, η ολλανδική και η πορτογαλική απόδοση, χρησιμοποιούν τις διακριτές έννοιες «εκτροφή χωρίς εκτάσεις γης» ή «άνευ εκτάσεων γης» (αντιστοίχως, «ikke fra jordløst husdyrbrug», «Het product mag niet afkomstig zijn van niet-grondgebonden veehouderij» και «Proibidos os produtos provenientes das explorações pecuárias ‘sem terra’»).

38 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, δεδομένου ότι, κατ’ αρχήν, πρέπει να αναγνωρίζεται η ίδια αξία σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις των πράξεων της Ένωσης, είναι σημαντικό, σε περίπτωση αποκλίσεων μεταξύ των γλωσσικών αυτών αποδόσεων, η επίμαχη διάταξη να ερμηνεύεται σε συνάρτηση με τη γενική οικονομία και τον σκοπό της ρύθμισης της οποίας αποτελεί μέρος [απόφαση της 15ης Ιουνίου 2023, Saint-Louis Sucre (Αναγνώριση οργάνωσης παραγωγών), C-183/22, EU:C:2023:486, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

39 Περαιτέρω, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, από τις επιταγές τόσο της ομοιόμορφης εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης όσο και της αρχής της ισότητας συνάγεται ότι το γράμμα διατάξεως του δικαίου της Ένωσης που δεν περιέχει ρητή παραπομπή στο δίκαιο των κρατών μελών για τον προσδιορισμό της έννοιας και του πεδίου εφαρμογής της πρέπει κατά κανόνα να ερμηνεύεται με τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο σε ολόκληρη την Ένωση, για την ερμηνεία δε αυτή πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το πλαίσιο στο οποίο η διάταξη αυτή εντάσσεται και ο σκοπός που επιδιώκεται με τη νομοθεσία της οποίας η οικεία διάταξη αποτελεί μέρος (αποφάσεις της 18ης Ιανουαρίου 1984, Ekro, 327/82, EU:C:1984:11, σκέψη 11, και της 30ής Μαρτίου 2023, Hauptpersonalrat der Lehrerinnen und Lehrer, C-34/21, EU:C:2023:270, σκέψη 40).

40 Πράγματι, μια ουσιωδώς διαφορετική προσέγγιση μπορεί να αποτελέσει πηγή διαφορών μεταξύ των κρατών μελών οι οποίες είναι ικανές να παρεμποδίσουν τη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς (πρβλ. απόφαση της 18ης Νοεμβρίου 2021, Visma Enterprise, C-306/20, EU:C:2021:935, σκέψη 38).

41 Εν προκειμένω, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο συνάγεται, ειδικότερα, ότι, λαμβανομένων υπόψη των επίσης αποκλινουσών αποδόσεων των διατάξεων που εφαρμόζονταν υπό το προγενέστερο των σχετικών διατάξεων του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 καθεστώς, ορισμένα κράτη μέλη εξομοιώνουν την έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής» με εκείνη της «άνευ εκτάσεων εκτροφής», ενώ άλλα κράτη μέλη διακρίνουν τις δύο έννοιες και ορίζουν την έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής» δι’ αναφοράς σε τεχνικές απαιτήσεις και όρια όσον αφορά τον αριθμό των ζώων, που ποικίλλουν ανάλογα με το εκάστοτε κράτος μέλος, ή ακόμη και απαιτήσεις όσον αφορά τη διατροφή. Τέτοιου είδους αποκλίσεις είναι, όμως, ικανές να προκαλέσουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και να υπονομεύσουν την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκονται με την πολιτική της Ένωσης στον τομέα της βιολογικής παραγωγής καθώς και στον τομέα του περιβάλλοντος.

42 Σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 38 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να εξεταστεί εάν οι έννοιες της «εντατικοποιημένης εκτροφής» και της «άνευ εκτάσεων εκτροφής» έχουν, λαμβανομένου υπόψη του συνήθους νοήματός τους στην καθομιλουμένη, την ίδια σημασία.

43 Συναφώς, δέον να επισημανθεί ότι ούτε ο εκτελεστικός κανονισμός 2021/1165 ούτε οποιοδήποτε άλλο νομοθέτημα του δικαίου της Ένωσης ορίζει τους όρους «εντατικοποιημένη εκτροφή» ή «άνευ εκτάσεων εκτροφή».

44 Κατά το σύνηθες νόημά τους, οι όροι «εντατικοποιημένη» ή «εντατική» εκτροφή παραπέμπουν σε μια μορφή εκτροφής μεγάλης κλίμακας, η οποία αποσκοπεί στη βελτιστοποίηση της αποδόσεως της δραστηριότητας αυτής, ιδίως διά της αύξησης της πυκνότητας των ζώων στην εκμετάλλευση ή διά της απομάκρυνσης, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, από τον περιβάλλοντα χώρο με περιορισμό των συγκεκριμένων ζώων. Το ζωικό κεφάλαιο παραμένει κατά γενικό κανόνα εκεί, υπό τεχνητά δημιουργούμενες και ελεγχόμενες συνθήκες, και εκτρέφεται με τη βοήθεια μεθόδων που αποσκοπούν στη μεγιστοποίηση της παραγωγής εντός του συντομότερου δυνατού χρονικού διαστήματος.

45 Επιπλέον, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 38 των προτάσεών του, η εντατικοποιημένη εκτροφή απαιτεί γενικώς σημαντικές επενδύσεις, τη χρήση εμπλουτισμένων τροφών και την προληπτική χρήση αντιβιοτικών. Χαρακτηρίζεται από υψηλή παραγωγικότητα και μπορεί να οδηγήσει σε σημαντική ρύπανση του περιβάλλοντος. Άλλωστε, η διασφάλιση, ειδικώς, της καλής διαβίωσης των ζώων δεν συγκαταλέγεται κατά βάση στις προτεραιότητές της.

46 Όσον αφορά την έννοια της «άνευ εκτάσεων εκτροφής», διαπιστώνεται ότι το παράρτημα II, μέρος II, σημείο 1.1, του κανονισμού 2018/848 ορίζει ότι απαγορεύεται η «άνευ εκτάσεων ζωική παραγωγή», εφόσον ο γεωργός που προτίθεται να προβεί στην παραγωγή βιολογικής κτηνοτροφίας δεν διαχειρίζεται γεωργική γη ούτε έχει συνάψει γραπτή συμφωνία συνεργασίας με γεωργό όσον αφορά τη χρήση μονάδων βιολογικής παραγωγής για τα συγκεκριμένα ζώα. Πέραν τούτου, το άρθρο 16 του κανονισμού 889/2008 διευκρινίζει ότι απαγορεύεται η άνευ εκτάσεων ζωική παραγωγή κατά την οποία ο επιχειρηματίας-κτηνοτρόφος δεν έχει ιδιόκτητες εκτάσεις και δεν διαχειρίζεται τη γεωργική γη ή/και δεν έχει συνάψει γραπτή συμφωνία συνεργασίας με άλλο επιχειρηματία σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 3, του εν λόγω κανονισμού.

47 Κατά το σύνηθες νόημά της στην καθομιλουμένη, μια εκτροφή «άνευ εκτάσεων» αντιστοιχεί, πράγματι, σε «εντατικοποιημένη» ή «εντατική» μέθοδο εκτροφής, στο πλαίσιο της οποίας ο εφοδιασμός τροφών για τα ζώα δεν προέρχεται, κατά το ουσιώδες μέρος του ή εξ ολοκλήρου, από τη γεωργική εκμετάλλευση όπου εκτρέφονται τα ζώα.

48 Επομένως, μολονότι αμφότερες οι έννοιες «εντατικοποιημένη εκτροφή» και «άνευ εκτάσεων εκτροφή» παραπέμπουν στην εκμηχάνιση των παραγωγικών διαδικασιών καθώς και στον μαζικό χαρακτήρα της παραγωγής, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η ένωση AFAÏA, δεν σημαίνουν το ίδιο. Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 44 έως 47 της παρούσας αποφάσεως, η έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής» είναι αισθητά ευρύτερη από την έννοια της «άνευ εκτάσεων εκτροφής» και, ως εκ τούτου, οι έννοιες αυτές πρέπει να εκληφθούν ως διαφορετικές.

49 Κατόπιν τούτου, απομένει ακόμη να εξεταστούν η γενική οικονομία του παραρτήματος II του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 και ο σκοπός της νομοθεσίας της οποίας αποτελεί μέρος.

50 Όσον αφορά τη γενική οικονομία του ως άνω παραρτήματος, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 27 έως 34 της παρούσας αποφάσεως, από τη συνδυασμένη ανάγνωση του άρθρου 12, παράγραφος 1, του άρθρου 24, παράγραφος 1, καθώς και του παραρτήματος ΙΙ, μέρος Ι, σημείο 1.9, του κανονισμού 2018/848 προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που παράγουν φυτά ή φυτικά προϊόντα για χρήση στη βιολογική παραγωγή μπορούν να παρεκκλίνουν από τους κανόνες που προβλέπονται στο εν λόγω παράρτημα, να χρησιμοποιούν ορισμένα προερχόμενα από τη μη βιολογική παραγωγή προϊόντα και ουσίες τα οποία έχουν εγκριθεί από την Επιτροπή, τούτο δε μόνο στον βαθμό που είναι απαραίτητο.

51 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, οι διατάξεις που εισάγουν παρεκκλίσεις πρέπει να ερμηνεύονται στενά [πρβλ. απόφαση της 7ης Φεβρουαρίου 2023, Confédération paysanne κ.λπ. (Τυχαία in vitro μεταλλαξιογένεση), C-688/21, EU:C:2023:75, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία].

52 Το αυτό ισχύει για την παρέκκλιση που προβλέπεται στο παράρτημα ΙΙ του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165, όπερ συνεπάγεται ότι τα όρια που θέτει το εν λόγω παράρτημα όσον αφορά τη συγκεκριμένη παρέκκλιση, ήτοι, μεταξύ άλλων, η απαγόρευση χρήσεως παρασκευασμάτων με «προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή», πρέπει, αντιθέτως, να ερμηνεύονται ευρέως.

53 Πάντως, η υποστηριζόμενη από την ένωση AFAÏA ερμηνεία, κατά την οποία η έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής» αντιστοιχεί αποκλειστικά στην έννοια της «άνευ εκτάσεων εκτροφής», καταλήγει στο να επιτρέπεται για τους σκοπούς της διασποράς στο πλαίσιο της βιολογικής γεωργίας η κόπρος που προέρχεται από κάθε «εντατικοποιημένη» εκτροφή πλην της «άνευ εκτάσεων» εκτροφής. Ως εκ τούτου, η ερμηνεία αυτή ισοδυναμεί με ευρεία ερμηνεία του πεδίου εφαρμογής της εν λόγω παρεκκλίσεως και, επομένως, αντιβαίνει στην αρχή που υπομνήσθηκε στη σκέψη 51 της παρούσας αποφάσεως.

54 Η ένωση AFAÏA υποστηρίζει επίσης ότι η βιολογική ζωική παραγωγή συνδέεται άρρηκτα με τη χρήση γης, γεγονός από το οποίο θα έπρεπε να συναχθεί, a contrario, ότι η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης απαγόρευση αφορά μόνον τα προϊόντα που προέρχονται από «άνευ εκτάσεων» εκτροφή.

55 Βεβαίως, σύμφωνα με τη σφαιρική προσέγγιση που χαρακτηρίζει τη βιολογική γεωργία, όπως αυτή υπενθυμίζεται, μεταξύ άλλων, στην αιτιολογική σκέψη 40 του κανονισμού 2018/848 και όπως προκύπτει από τις απαιτήσεις του άρθρου 5, στοιχεία α′ και δ′, του ίδιου κανονισμού, η ζωική παραγωγή πρέπει να συνδέεται με τη γη. Ωστόσο, τούτο συνεπάγεται μόνον ότι η μέθοδος της «άνευ εκτάσεων» εκτροφής δεν είναι συμβατή με τις αρχές που διέπουν τη βιολογική γεωργία και, επομένως, απλούστατα απαγορεύεται πλήρως στο πλαίσιο αυτό.

56 Επιπροσθέτως, από το άρθρο 6, στοιχείο ιβ′, του κανονισμού 2018/848 προκύπτει ότι η βιολογική γεωργία βασίζεται επίσης στην εφαρμογή κτηνοτροφικών πρακτικών που ενισχύουν το ανοσοποιητικό σύστημα και τους φυσικούς μηχανισμούς άμυνας των ζώων κατά των ασθενειών, περιλαμβανομένης της τακτικής άσκησης και της πρόσβασης σε υπαίθριους χώρους και σε βοσκοτόπους. Εξάλλου, ο ίδιος κανονισμός απαγορεύει τους γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς στις ζωοτροφές και περιορίζει σημαντικά τη χρήση φυτοπροστατευτικών προϊόντων.

57 Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η βιολογική γεωργία χαρακτηρίζεται αποκλειστικά από μια συγκεκριμένη μέθοδο διαχείρισης της γης και, επομένως, ότι ο λόγος της επίμαχης στην υπόθεση της κύριας δίκης απαγόρευσης συνδέεται αποκλειστικώς με τη χρήση γης.

58 Η εν λόγω γεωργική μέθοδος είναι, ευρύτερα, συνυφασμένη με τις ηθικά ορθές μεθόδους παραγωγής, όπως εκτίθεται, κατ' ουσίαν, στην αιτιολογική σκέψη 2 του κανονισμού 2018/848, και, ειδικότερα, με τις συνθήκες σταβλισμού των ζώων, τόσο από την άποψη της ελευθερίας κίνησής τους και της πρόσβασης σε εξωτερικούς χώρους όσο και από την άποψη της πυκνότητας του πληθυσμού.

59 Πράγματι, ο νομοθέτης της Ένωσης, υπογραμμίζοντας επανειλημμένως τη βούλησή του να διασφαλίσει υψηλό επίπεδο καλής διαβίωσης των ζώων στο πλαίσιο της βιολογικής γεωργίας, θέλησε να τονίσει ότι ο τρόπος αυτός γεωργικής παραγωγής χαρακτηρίζεται από την τήρηση ενισχυμένων προτύπων για τη μεταχείριση των ζώων σε όλους τους χώρους και σε όλα τα στάδια της παραγωγής αυτής όπου η μεταχείριση αυτή είναι δυνατό να βελτιωθεί ακόμη περισσότερο (πρβλ. απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2019, Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs, C-497/17, EU:C:2019:137, σκέψη 38).

60 Λαμβανομένων υπόψη των απαιτήσεων αυτών, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι επιτρέπεται ως κόπρος της βιολογικής γεωργίας η κόπρος που προέρχεται από «εντατικοποιημένη» ή «εντατική» εκτροφή.

61 Η ανωτέρω ερμηνεία επιρρωννύεται από τους σκοπούς του κανονισμού 2018/848.

62 Συγκεκριμένα, επισημαίνεται ότι, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 1 του κανονισμού 2018/848, η βιολογική παραγωγή είναι ένα συνολικό σύστημα διαχείρισης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και της παραγωγής τροφίμων το οποίο συνδυάζει βέλτιστες πρακτικές για το περιβάλλον και την προστασία του κλίματος, υψηλό βαθμό βιοποικιλότητας, τη διατήρηση των φυσικών πόρων καθώς και την εφαρμογή υψηλού επιπέδου προτύπων στη μεταχείριση των ζώων και υψηλού επιπέδου προτύπων παραγωγής που ανταποκρίνονται στη ζήτηση, από αυξανόμενο αριθμό καταναλωτών, προϊόντων που παράγονται με φυσικές ουσίες και διεργασίες.

63 Όπως προβλέπει το άρθρο 4 του κανονισμού 2018/848, η μέθοδος αυτή παραγωγής αποβλέπει, κατά τρόπο ευρύ, στην προστασία του περιβάλλοντος και του κλίματος, σε υψηλό βαθμό βιοποικιλότητας, καθώς και στη διατήρηση της μακροχρόνιας γονιμότητας των εδαφών. Στόχος της είναι να συμβάλει σημαντικά σε ένα μη τοξικό περιβάλλον καθώς και σε υψηλού επιπέδου πρότυπα σχετικά με τις συνθήκες διαβίωσης των ζώων και, ειδικότερα, να ικανοποιεί τις ιδιαίτερες ανάγκες συμπεριφοράς των διαφόρων ειδών ζώων. Επιδιώκει επίσης να προωθήσει τους βραχείς διαύλους διανομής και την τοπική παραγωγή στις διάφορες περιοχές της Ένωσης καθώς και να ενθαρρύνει τη διατήρηση των σπάνιων και αυτόχθονων φυλών που απειλούνται με εξαφάνιση.

64 Είναι, επίσης, σημαντικό να διασφαλιστεί ότι παρέχεται στους καταναλωτές η εγγύηση ότι τα προϊόντα που φέρουν το λογότυπο βιολογικής παραγωγής της Ένωσης έχουν παραχθεί σύμφωνα με τα υψηλότερα πρότυπα, ιδίως όσον αφορά τον σεβασμό του περιβάλλοντος και την καλή μεταχείριση των ζώων (πρβλ. απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2019, C-497/17, Œuvre d'assistance aux bêtes d'abattoirs, EU:C:2019:137, σκέψη 51).

65 Όπως επισήμανε, κατ' ουσίαν, ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 52 και 54 των προτάσεών του, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η δικαιολογημένη εμπιστοσύνη των καταναλωτών διασφαλίζεται όταν η κόπρος που χρησιμοποιείται στη βιολογική γεωργία προέρχεται από βιολογικές πηγές ή, στην περίπτωση που οι πηγές αυτές δεν επαρκούν και μόνο στην περίπτωση αυτή, όταν χρησιμοποιείται μη βιολογική κόπρος χωρίς, όμως, να προέρχεται από εντατικοποιημένη εκτροφή.

66 Επομένως, μια παρέκκλιση η οποία θα επέτρεπε, κατά τρόπο ευρύ, τη χρήση προϊόντων προερχομένων από εντατικοποιημένη ή εντατική εκτροφή θα προσέκρουε προδήλως στους ανωτέρω σκοπούς και θα αντέβαινε στις απαιτήσεις περί συνοχής καθώς και στις ηθικές και περιβαλλοντικές αρχές που αποτελούν τα ίδια τα θεμέλια της βιολογικής γεωργίας.

67 Πρέπει να προστεθεί ότι η εν λόγω ερμηνεία είναι επίσης σύμφωνη με τον σκοπό τον οποίο επιδιώκει το παράρτημα ΙΙ, μέρος Ι, σημείο 1.9.3, του κανονισμού 2018/848, και ο οποίος συνίσταται στην παροχή στους βιοκαλλιεργητές εναλλακτικής δυνατότητας έναντι της κόπρου από βιολογική εκτροφή, όταν το συγκεκριμένο είδος κόπρου δεν είναι διαθέσιμο, τούτο δε μόνο στον βαθμό που είναι απαραίτητο και σε συνδυασμό με τον περιορισμό της παρουσίας ανεπιθύμητων καταλοίπων σε αυτήν.

68 Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής», η οποία περιλαμβάνεται στο παράρτημα ΙΙ του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 δεν αντιστοιχεί στην έννοια της «άνευ εκτάσεων εκτροφής» και ότι η απαγόρευση την οποία προβλέπει το εν λόγω παράρτημα αφορά την «εντατικοποιημένη» εκτροφή εν συνόλω και όχι μόνον την «άνευ εκτάσεων» εκτροφή.

69 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το παράρτημα ΙΙ, τρίτο εδάφιο, του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 έχει την έννοια ότι, όσον αφορά τα παρασκευάσματα μικροοργανισμών που επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για τη βελτίωση της συνολικής κατάστασης του εδάφους ή για τη βελτίωση της διαθεσιμότητας θρεπτικών ουσιών στο έδαφος ή στις καλλιέργειες, η φράση «η προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή απαγορεύεται», η οποία χρησιμοποιείται στον πίνακα που περιλαμβάνεται στο εν λόγω παράρτημα, δεν ισοδυναμεί με απαγόρευση μόνον των παρασκευασμάτων που προέρχονται από «άνευ εκτάσεων» εκτροφή, διευκρινιζομένου ότι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, τα λιπάσματα, τα βελτιωτικά εδάφους και τα θρεπτικά συστατικά των οποίων η χρήση στη βιολογική γεωργία απαγορεύεται, με βάση το εν λόγω παράρτημα, είναι εκείνα που προέρχονται από την εντατικοποιημένη εκτροφή και όχι μόνον εκείνα που προέρχονται από την άνευ εκτάσεων εκτροφή.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

70 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το παράρτημα ΙΙ, τρίτο εδάφιο, του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας η απαγόρευση της χρήσης, σε εκτάσεις βιολογικής καλλιέργειας, λιπασμάτων και βελτιωτικών εδάφους ζωικής προέλευσης «από εντατικοποιημένη εκτροφή» αφορά την κόπρο που προέρχεται από εκτροφή σε ενιαίο σύστημα δικτυωτού ή γρίλιας και που υπερβαίνει τα όρια που καθορίζονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας ΕΠΕ καθώς και από εκτροφή σε κλωβούς που υπερβαίνει τα ίδια όρια.

71 Επισημαίνεται εκ προοιμίου ότι, καίτοι η έννοια της «εντατικοποιημένης εκτροφής» πρέπει, για τους σκοπούς του καθορισμού του πεδίου εφαρμογής της απαγορεύσεως αυτής, σύμφωνα με τη νομολογία που μνημονεύθηκε στη σκέψη 39 της παρούσας αποφάσεως, να ερμηνευθεί κατά τρόπο αυτοτελή και ομοιόμορφο, εντούτοις, στο παρόν στάδιο εξελίξεως του δικαίου της Ένωσης, τα κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη προκειμένου να διαπιστωθεί εάν μια εκτροφή πρέπει να χαρακτηριστεί ως «εντατικοποιημένη» κατά την έννοια του παραρτήματος ΙΙ του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 δεν αποτελούν αντικείμενο γενικών μέτρων εναρμονίσεως.

72 Τούτου λεχθέντος, από την απάντηση που δόθηκε στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα προκύπτει ότι πρέπει να προκριθεί μια ερμηνεία του όρου «εντατικοποιημένη εκτροφή» υπό την έννοια ότι συνεπάγεται το να αποκλείεται, ως εναλλακτική δυνατότητα έναντι της κόπρου από βιολογική εκτροφή, η κόπρος που προέρχεται από εκτροφή μεγάλης κλίμακας με τη χρήση εντατικών μεθόδων παραγωγής.

73 Προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη τέτοιας εκτροφής, η εξέταση των κρίσιμων κριτηρίων πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο συνολικής εκτιμήσεως, διευκρινιζομένου ότι, κατά κανόνα, μια δέσμη ενδείξεων μπορεί να συνηγορεί υπέρ της διαπίστωσης της ύπαρξής της.

74 Συναφώς, και όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 64, 66 και 80 των προτάσεών του, μπορούν να λαμβάνονται υπόψη κριτήρια όπως το σύστημα εκτροφής των ζώων, η κινητικότητά τους, η πυκνότητά τους, καθώς και η διαθεσιμότητα των εκτάσεων γης στην εκτροφή, η παραγωγικότητα και οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της.

75 Το ίδιο ισχύει και όσον αφορά το είδος της διατροφής των ζώων, τα συστήματα πρόληψης ασθενειών καθώς και τη γενικευμένη χρήση είτε ουσιών για την προώθηση της ανάπτυξης ή της παραγωγής είτε ορμονών ή παρόμοιων ουσιών με στόχο, μεταξύ άλλων, τον έλεγχο της αναπαραγωγής. Η προληπτική χρήση αντιβιοτικών και η χρήση ζωοτροφών που περιέχουν γενετικώς τροποποιημένους οργανισμούς, οι οποίες απαγορεύονται από τον κανονισμό 2018/848, μπορούν επίσης να αποτελέσουν κριτήρια για τον χαρακτηρισμό μιας εκτροφής ως «εντατικοποιημένης».

76 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η χρήση κλωβών, κουτιών και επίπεδων δαπέδων για την εκτροφή των ζώων αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα της εντατικοποιημένης εκτροφής, όπως ακριβώς και η χρήση συστημάτων που δεν επιτρέπουν στα ζώα να κινούνται κατά 360 μοίρες ή τα συστήματα εκτροφής άνευ εκτάσεων.

77 Όσον αφορά, ειδικότερα, τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο της εκτροφής, επισημαίνεται ότι, με βάση το άρθρο 4 της οδηγίας ΕΠΕ, υποβάλλονται σε εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεών τους τα έργα που αναφέρονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας αυτής, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται ορισμένες «[ε]γκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών ή χοίρων».

78 Συναφώς, και όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας στο σημείο 69 των προτάσεών του, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τα ελάχιστα κριτήρια που προβλέπουν οι εν λόγω διατάξεις της οδηγίας ΕΠΕ, τα οποία ασφαλώς αφορούν τις διαδικασίες εκτιμήσεως των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, δύνανται να αποτελέσουν ενδείξεις για τον καθορισμό του εντατικοποιημένου χαρακτήρα μιας δεδομένης εκτροφής.

79 Πάντως, στο μέτρο που τα κριτήρια αυτά αναφέρονται σε εκτιμήσεις ποσοτικής φύσεως, δεν πρέπει να θεωρούνται ως επαρκή για να υπαχθεί μια εκμετάλλευση στην κατηγορία της «εντατικοποιημένης εκτροφής», οπότε πρέπει, προς τούτο, να λαμβάνονται επίσης υπόψη ποιοτικά κριτήρια, όπως αυτά που μνημονεύθηκαν στις σκέψεις 74 έως 76 της παρούσας αποφάσεως.

80 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το παράρτημα ΙΙ, τρίτο εδάφιο, του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165 έχει την έννοια ότι δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας η απαγόρευση της χρήσης, σε εκτάσεις βιολογικής καλλιέργειας, λιπασμάτων και βελτιωτικών εδάφους ζωικής προέλευσης «από εντατικοποιημένη εκτροφή» αφορά επίσης την κόπρο που προέρχεται από εκτροφή σε

ενιαίο σύστημα δικτυωτού ή γρίλιας και που υπερβαίνει τα όρια που καθορίζονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας ΕΠΕ καθώς και από εκτροφή σε κλωβούς που υπερβαίνει τα ίδια όρια. Εντούτοις, για τους σκοπούς του εν λόγω χαρακτηρισμού, πρέπει να λαμβάνεται ως βάση μια δέσμη ενδείξεων που αφορούν, τουλάχιστον, τη διατήρηση της καλής μεταχείρισης των ζώων, τον σεβασμό της βιοποικιλότητας, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος και του κλίματος.

Επί των δικαστικών εξόδων

81 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (πρώτο τμήμα) αποφαίνεται:

1) Το παράρτημα ΙΙ, τρίτο εδάφιο, του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2021/1165 της Επιτροπής, της 15ης Ιουλίου 2021, για την έγκριση ορισμένων προϊόντων και ουσιών για χρήση στη βιολογική παραγωγή και την κατάρτιση των καταλόγων τους, ο οποίος εξεδόθη για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΕ) 2018/848 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2018, για τη βιολογική παραγωγή και την επισήμανση των βιολογικών προϊόντων και για την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 834/2007 του Συμβουλίου,

έχει την έννοια ότι:

όσον αφορά τα παρασκευάσματα μικροοργανισμών που επιτρέπεται να χρησιμοποιούνται για τη βελτίωση της συνολικής κατάστασης του εδάφους ή για τη βελτίωση της διαθεσιμότητας θρεπτικών ουσιών στο έδαφος ή στις καλλιέργειες, η φράση «η προέλευση από εντατικοποιημένη εκτροφή απαγορεύεται», η οποία χρησιμοποιείται στον πίνακα που περιλαμβάνεται στο εν λόγω παράρτημα, δεν ισοδυναμεί με απαγόρευση μόνον των παρασκευασμάτων που προέρχονται από «άνευ εκτάσεων» εκτροφή, διευκρινιζομένου ότι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, τα λιπάσματα, τα βελτιωτικά εδάφους και τα θρεπτικά συστατικά των οποίων η χρήση στη βιολογική γεωργία απαγορεύεται, με βάση το εν λόγω παράρτημα, είναι εκείνα που προέρχονται από την εντατικοποιημένη εκτροφή και όχι μόνον εκείνα που προέρχονται από την άνευ εκτάσεων εκτροφή.

2) Το παράρτημα ΙΙ, τρίτο εδάφιο, του εκτελεστικού κανονισμού 2021/1165

έχει την έννοια ότι:

δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση δυνάμει της οποίας η απαγόρευση της χρήσης, σε εκτάσεις βιολογικής καλλιέργειας, λιπασμάτων και βελτιωτικών εδάφους ζωικής προέλευσης «από εντατικοποιημένη εκτροφή» αφορά επίσης την κόπρο που προέρχεται από εκτροφή σε ενιαίο σύστημα δικτυωτού ή γρίλιας και που υπερβαίνει τα όρια που καθορίζονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 2011/92/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 13ης Δεκεμβρίου 2011, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2014/52/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του

Συμβουλίου, της 16ης Απριλίου 2014, καθώς και από εκτροφή σε κλωβούς που υπερβαίνει τα ίδια όρια. Εντούτοις, για τους σκοπούς του εν λόγω χαρακτηρισμού, πρέπει να λαμβάνεται ως βάση μια δέσμη ενδείξεων που αφορούν, τουλάχιστον, τη διατήρηση της καλής μεταχείρισης των ζώων, τον σεβασμό της βιοποικιλότητας, καθώς και την προστασία του περιβάλλοντος και του κλίματος.

(υπογραφές)